

HALVTIDSUPPFÖLJNING AV REGIONAL STRATEGI OCH HANDLINGSPLAN
för ANDT-arbetet i Stockholms län 2017–2020

Alkohol
Narkotika
Dopning
Tobak

ANDT

Innehåll

INLEDNING.....	3
BAKGRUND.....	5
SYFTEN.....	6
UPPFÖLJNING I TRE DELAR.....	6
NÅGRA ASPEKTER PÅ HALVTIDSUPPFÖLJNINGEN 2018.....	7
UPPFÖLJNING AV GEMENSAMMA OCH STRATEGISKA INSATSER	9
UPPFÖLJNING AV EFFEKTMÅL	18
BILAGA 1: DATA FRÅN STOCKHOLMSENKÄTEN.....	28
BILAGA 2: STYRGRUPP OCH LÄNSSAMARBETSGRUPP FÖR ANDT-FRÅGOR I STOCKHOLMS LÄN	37

ANDT

Inledning

ANDT är ett samlingsbegrepp för alkohol, narkotika, dopning och tobak.

I *Uppföljningsplan – Regional strategi och handlingsplan för ANDT-arbetet i Stockholms län 2017–2020* anges att uppföljningen av den regionala ANDT-planen ska bestå av dels myndighetsgemensamma strategiska insatser och dels en nulägesbeskrivning av effektmålen.

Styrgruppen för ANDT-frågor i Stockholms län (se bilaga 2) har godkänt uppföljningsplanen som är framtagen av en arbetsgrupp med myndighetsrepresentanter samt representation från kommuner och CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) i samråd med länssamarbetsgruppen (se bilaga 2) för ANDT-frågor. I uppföljningen ska jämställdhets-, jämlikhets- och barnperspektiv inkluderas. Denna skrift är en rapport om hur långt arbetet fortskridit under första delen av strategiperioden, alltså 2017–2018.

Bakgrund

Sveriges regering antog år 2016 *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken* för åren 2016–2020, den så kallade ANDT-strategin. 2017 togs en regional strategi- och handlingsplan för ANDT-frågor i Stockholms län fram och beslutades av Länsstyrelsen i Stockholm, Polismyndigheten i Stockholms län, Region Stockholm, Tullverket och Kriminalvården. Den regionala strategi- och handlingsplanen för ANDT-arbetet i Stockholms län 2017–2020 bygger på den nationella ANDT-strategin och syftar till att peka ut en riktning och lyfta fram utvecklingsområden för länet.

Det övergripande målet för såväl nationell som regional ANDT-strategi är ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk. Den regionala planen följer de fem första nationella delmålen men utelämnar det sjätte då detta handlar om internationellt arbete.

1 Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska.

2 Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska succesivt minska.

3 Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.

4 Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.

5 Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.

Syften

- Halvtidsrapporten ska inspirera myndigheterna att fortsätta utveckla de insatser man åtagit sig.
- Den ska vara ett underlag för slutuppföljningen av hela strategiperioden 2017–2020.
- Den ska också utgöra planeringsunderlag för vilka områden som ska prioriteras under nästa strategiperiod.

MÅL:

Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk.

Uppföljning i tre delar

1. Verksamhetsuppföljning

Varje myndighet i länssamarbetet ansvarar för att inom ramen för sin verksamhetsuppföljning följa upp det reguljära ANDT-arbetet samt insatser/utvecklingsområden i handlingsplanen. Det redovisas därför inte här. Det är önskvärt att man inkluderar de prioriterade perspektiven om jämlikhet i hälsa, jämställdhet och skydd av barn och unga i den egna uppföljningen.

2. Uppföljning av gemensamma utvecklingsinsatser

Några av insatserna i handlingsplanen har bedömts vara särskilt intressanta för gemensam uppföljning. Bedömningen har gjorts av länssamarbetsgruppen och baseras på diskussioner om vilka insatser som är nya, strategiska, gemensamma och möjliga att följa upp. Flera av de valda områdena berör narkotikafrågor och en grund till detta är att narkotikan är det preparat där användningen inte minskar och där tillgänglighet och andel vårdade är högre i länet än i landet.

3. Uppföljning av effektmål

Statistik om tillgänglighet, konsumtion, vård och skador tas fram år 2016, 2018 och 2020. Underlag från olika undersökningar och registerdata sammanställs för att visa nuläge och regional och nationell utveckling utifrån de effektmål som finns uppsatta under respektive målområde i den regionala handlingsplanen. Dessa redovisas i uppföljningsplanen. Se ytterligare aspekter angående effektmålen under nästa rubrik.

Några aspekter på halvtidsuppföljningen 2018

Den här skriften redovisar en del aspekter av hur långt arbetet har kommit 2018 med betoning på de gemensamma utvecklingsinsatserna. Först några inledande kommentarer.

Prioriterade perspektiv

I uppföljningen ska jämställdhets-, jämlikhets- och barnperspektiven beaktas. I flera fall belyses exempelvis könsskillnader i denna halvtidsuppföljning. Belysningen av de tre perspektiven är dock inte gjord fullt ut då det dels saknas data för detta, dels har utvecklingsinsatser som påbörjats helt enkelt inte hunnit ge mätbara effekter. Analysen av dessa perspektiv får därför till stor del vänta till slutet av strategiperioden (2020) då det förhoppningsvis finns fler data som kan belysa utvecklingen.

Effektmål

I *Uppföljningsplan – Regional strategi och handlingsplan för ANDT-arbetet i Stockholms län 2017–2020* ställs ett stort antal effektmål upp. I den här halvtidsuppföljningen finns inte alla dessa effektmål redovisade. Detta beror främst på att många resultat inte har hunnit förändras i någon större grad sedan förra mätningen. Vissa undersökningar har heller inte hunnit upprepas. Effektmålen kommer att ges större utrymme i slutuppföljningen 2020, dels som summering av den gångna strategiperioden, dels som kunskapsunderlag inför den nya strategiperioden.

Uppföljning av gemensamma och strategiska insatser

Målområde 1:

Tillgång till alkohol och narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska.

UTVECKLINGSINSATS 1:

Öppna drogsener

”Öppen drogscen” definieras som ”en geografisk bestående plats där bruk och försäljning av narkotika sker öppet och uppfattas som problematisk av myndigheter och/eller allmänhet”. I kartläggningen 2017 har 48 platser definierats som öppna drogsener i Stockholms län. 28 av dessa finns i områden som inte betecknas som utsatta. De har kartlagts genom enkäter till alla lokalpolisområden gällande antalet öppna drogsener och var i länet de ligger geografiskt. Drogsenerna finns spridda över hela länet och har stor korrelation till kommunikationsnätet, främst till tågstationer för pendeltåg och tunnelbana. 52 procent av de öppna drogsenerna har fem eller fler symptom och kallas därmed för allvarliga. Exempel på allvarliga symptom är:

- platsen genererar obehag/olägenhet för allmänheten (93 procent av drogsenerna)
- platsen uppfattas som otrygg (79 procent)
- platsen är en så kallad hot spot för brott (69 procent)
- platsen attraherar nya brukare och andra utsatta grupper (67 procent)

- unga avråds från att vistas på platsen (50 procent)
- allmänheten undviker platsen (44 procent).

39,6 procent av de öppna drogsenerna har funnits mer än 10 år.

En metodbok, *Öppna drogsener – metoder för lokal samverkan kring arbetet med öppna drogsener*, har tagits fram under Polismyndighetens ledning. Till hjälp har man haft en arbetsgrupp med myndighetsrepresentanter som ingår i den regionala ANDT-strategin och kommunal representation.

Metodboken lyfter jämställdhetsperspektiven genom att det betonas att kvinnliga missbrukare bättre än idag ska prioriteras.

Kommentarer:

Polisens kartläggning av öppna drogsener 2017 betyder att denna utvecklingsinsats har kommit igång enligt plan. Kartläggningen används som baslinjemätning i förhållande till kommande årliga kartläggningar under strategiperioden. Inga ytterligare data finns att redovisa ännu. STAD (Stockholm förebygger Alkohol- och Drogsproblem) har under 2018 fått i uppdrag av Polismyndigheten att utvärdera arbetet med öppna drogsener under en treårsperiod. STAD är en enhet tillhörande Centrum för psykiatriforskning (CPF). CPF är ett samarbete mellan Region Stockholm och Karolinska Institutet.

Utöver det som framkommit i arbetet med öppna drogsener noteras en över tid ökande tillgång på narkotika i krogmiljöer. Se vidare *Droger på krogen* under rubriken *Uppföljning av effektmål*.

UTVECKLINGSINSATS 2:

Utvecklad myndighetssamverkan och bekämpning av illegal handel via digitala medier

Länssamarbetet för ANDT-frågor har identifierat behov av förbättrade förutsättningar för att minska tillgängligheten till narkotika, dopning och illegala narkotikaklassade läkemedel via digitala medier.

Utvecklingsarbetet för att minska tillgängligheten till narkotika, dopning och illegala narkotikaklassade läkemedel specifikt via digitala medier har inte påbörjats men Tullverket och Polismyndigheten undersöker hur det är genomförbart.

För övrigt är samverkan mellan Tullverket och Polisen något som i olika former förekommer i det dagliga arbetet. Mycket av det som beställs via internet kommer i postflödet där det inte finns några förhandsuppgifter om sändningarna. Tullverket genomför till en viss del internetspaning men det finns svårigheter i att följa upp om underrättelseuppslag lett till en åtgärd då den statistiken inte förs specifikt för Stockholms län.

Under året har Tullverket tillsammans med Polisen och Läkemedelsverket genomfört en kontrolloperation med inriktning mot illegal online-försäljning av icke godkända och förfalskade läkemedel. Illegala läkemedel inbegreps i denna operation narkotiska läkemedel, dopning samt övriga läkemedel. Tullverket utförde kontroller av postförsändelser på Arlanda flygplats samt kontroller av kurirförsändelser. Medarbetare från olika enheter på Läkemedelsverket medverkade dagligen vid kontrollerna. Polisen fokuserade under operationen på att kontrollera ett större antal webbsidor, för att identifiera de sidor som säljer illegala läkemedel på den svenska marknaden.

Kommentar:

Då insatsen inte kommit igång enligt plan är det viktigt att Tullverket och Polismyndigheten återkommer angående genomförbarheten av denna utvecklingsinsats.

UTVECKLINGSINSATS 3:

Utvärdering av metoden kontrollköp av tobak

En vetenskaplig utvärdering av metoden kontrollköp av tobak pågår under strategiperioden. Många av länets och landets kommuner arbetar med kontrollköp för att förstärka sitt arbete med tillsyn enligt tobakslagen och det finns i nuläget mycket erfarenhet men ingen vetenskaplig utvärdering av metoden. Utvärderingen genomförs av STAD på uppdrag av Länsstyrelsen.

Arbetet med utvärderingen har kommit igång enligt plan. En baslinjemätning har utförts i juni 2017 med utvalda kommuner som delats in i en interventionsgrupp och en kontrollgrupp.

Cirka 300 provköp har genomförts och studiens resultat kommer att redovisas i en slutrapport 2020. Under hösten 2018 har tillsynshandläggare och/eller ANDT-samordnare i interventionskommunerna bjödits in till en motivationsträff på STAD för att kunna starta upp kontrollköp i sina kommuner.

Kommentar:

Utvecklingsinsatsen går enligt plan.

Målområde 2:

Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.

UTVECKLINGSINSATS 4:

Kommunalt stöd och utbildning av personal nära ensamkommande barn via Preventionspaketet

Länsstyrelsen verkar för ökad kunskap, prioritering av preventionsfrågor och utbyggnad av samverkansstrukturer för ett samlat preventionsarbete i länets kommuner genom ett samlat stöd, kallat Preventionspaketet. En av utvecklingsinsatserna inom Preventionspaketet är *Våga vara viktig* (nu *Finnas där*, se nedan), en utbildning för personal nära ensamkommande barn om bland annat bemötande och ANDT. *Finnas där* genomförs i länets kommuner av Stockholms stad/Framtid Stockholm och RFSU med medel från Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har under åren 2016–2018 utvecklat och erbjudit ett samordnat preventionsstöd till länets kommuner med fokus på barn, unga, föräldrar och utsatta grupper. Flera av uppdragen har knutits samman för att på ett bättre sätt kunna verka för att regeringens målsättningar om en mer jämlik och jämställd hälsa ska kunna nås. Behovet av ett mer sammanhållet stöd i frågor som folkhälsa, social hållbarhet, brottsförebyggande, våldsförebyggande och alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksförebyggande arbete (ANDT) har lyfts av chefer, preventionssamordnare och andra funktioner i kommunerna.

2017 har Preventionspaketet bland annat haft följande innehåll:

- Sju seminarier riktade till beslutsfattare och samordnare på strategisk nivå gällande preventionsarbete har anordnats. Flera av seminarierna har fokuserat på vad man i olika yrkesroller kan göra för att skapa en mer trygg och läkande vardagsmiljö för ensamkommande barn och ungdomar. Seminarierna har besökts av sammantaget över 400 deltagare från 25 av länets 26 kommuner.
- Länsstyrelsen har ett antal utvecklingsprojekt inom ramen för Preventionspaketet som handlar om att finansiera metodutveckling, utvärdering eller implementering, exempelvis av våldsförebyggande skolprogram i Botkyrka, föräldrastöd till utrikesfödda föräldrar och utbildning till personal på HVB-hem för ensamkommande barn.

2018 har Preventionspaketet bland annat haft följande innehåll:

Preventionspaketet har genomfört fyra kommunbesök och haft kontinuerlig kontakt eller kommundialoger med ytterligare sex kommuner. Därutöver har två workshops genomförts ute i kommunerna med fokus på förebyggande arbete. Kommunbesöken och kommundialogerna innebär ett lokalt anpassat stöd i hur kommunerna kan bedriva ett brett preventionsarbete.

Under samma år har Länsstyrelsen inom ramen för Preventionspaketet samarrangerat sex seminarier riktade till beslutsfattare och samordnare på strategisk nivå, ofta även tillsammans med externa aktörer. Seminarierna har handlat om att skapa en samsyn om prevention och knyta an till relevant forskning. De

har också syftat till att förmedla vikten av samverkan i frågorna och skapat möjlighet till kontaktskapande. Totalt har mer än 800 personer deltagit vid seminarierna. Deltagarna representerade tillsammans 25 kommuner och alla 14 stadsdelsförvaltningar i Stockholms stad.

Våga vara viktig – idag en del av *Finns där*

Under 2016–2017 utvecklade Framtid Stockholm, en del av Stockholms stad, en utbildning för personal på boenden för ensamkommande barn om bland annat droger, hälsa och bemötande. Länsstyrelsen bidrog med medel till projektet, som utvärderades av Centrum för Epidemiologi och Samhällsmedicin (CES), Region Stockholm. Utvärderingen visade bland annat att personalen i större utsträckning samtalade med unga om droger och hälsa efter utbildningen.

2017 ansökte Framtid Stockholm tillsammans med RFSU Stockholm om medel för att erbjuda professionella omsorgspersoner för ensamkommande ungdomar en 2,5 dagars utbildning till hela länet. Utbildningarna breddades till att även inkludera frågor om sexuell hälsa och till samtal även med ungdomar under namnet *Finns där*. Ett specifikt tillfälle har varit riktat till enbart familjehem, övriga har varit riktade till boendepersonal (HVB-hem och stödboenden). Under 2019 förlängs utbildningen och riktar sig fortsatt till omsorgspersonal om alla ungdomar (inte bara ensamkommande).

Antalet vuxna som har nåtts av utbildningen är 168 st som gått dag 1 (*Våga vara viktig* av Stockholms stad med fokus på bemötande, traumaperspektiv, missbruk, sex mot ersättning och människohandel.) Några färre har deltagit i dag 2 av RFSU Stockholm, cirka 4 veckor senare. Det uppföljande tillfället cirka en månad

efter tillfälle 2 har nåtts av cirka hälften av det antal som gått första dagarna. Upplägget med tid mellan tillfällena fanns för att möjliggöra att deltagarna skulle kunna öva sig i givna hemuppgifter. Sjukskrivningar och nedläggning av boenden förklarar en stor del av bortfallet till uppföljningstillfället.

Deltagare som även gått uppföljningstillfället har utvärderat utbildningen i sin helhet anonymt i en enkät. De har svarat på frågan om utbildningen gett kunskap så att professionella kan agera stärkande av ungdomars hälsa i det fortsatta arbetet. Samtliga har svarat ja. På frågan om utbildningen har varit till nytta för det fortsatta arbetet svarar majoriteten ja. Utbildningen har nått 41 boenden/verksamheter från 18 olika kommuner i länet. Hösten 2017 deltog fem boenden, samtliga från Stockholms stad. Våren 2018 deltog 21 st boenden/verksamheter i 14 kommuner och hösten 2018 15 st boenden/verksamheter i 8 kommuner. Deltagare uppgav att de fått med sig mod och inspiration och blivit stärkta i att våga fråga och ta upp teman med ungdomarna som tidigare känts svåra eller tabubelagda.

Genom RFSU Stockholm har 305 ensamkommande ungdomar tagit del av sexualupplysning och samtal inom ramen för *Finns där*. En stor majoritet av ungdomarna de möter bor på HVB-boenden (en del heter stödboenden eller etableringscenter).

Kommentar:

Utvecklingsinsatsen går enligt plan.

UTVECKLINGSINSATS 5:**Minskat tobaksbruk genom rökfria skolgårdar**

Regeringen har beslutat att ge länsstyrelserna i uppdrag att förstärka sin tillsyn med anledning av genomförandet av EU:s tobaksprodukt direktiv och för att förstärka tillsynen av rökfria skolgårdar. Med anledning av det har Länsstyrelsen i Stockholms län kartlagt arbetet på skolgårdarna avseende efterlevnaden av lagen. Det har skett en observationsstudie om förekomst av rökning på ett stort antal högstadies- och gymnasieskolor i länet under 2017.

Minskat tobaksbruk var ett uppdrag som Länsstyrelserna fick 2017 och som de arbetat med under 2017 och 2018. Fokus har i huvudsak varit på rökfria skolgårdar. Det har tagits fram checklistor till kommunerna för att använda vid tillsyn av skolgårdarna. Länsstyrelsen har haft flera nätverksmöten då de bjudit in de inspektörer som arbetar med tillsyn av rökfria miljöer. På nätverks-träffarna har de utbildat i tobakslagen om bland annat förelägganden och förbud samt tillsynsmetoder. Länsstyrelsen har även arrangerat en endagskonferens om tobak. Kommunerna har även kunnat ansöka om medel för att utföra tillsyn av skolgårdar. Detta medförde att tillsynsbesök på skolor fortsatte utföras under 2018.

Ett arbete för en tobaksfri skola pågick också under 2017 och 2018 och kriterier för tobaksfri skola har tagits fram. Länsstyrelsen har haft en arbetsgrupp tillsammans med kommuner. Syftet har varit att kunna sprida goda exempel och informera om pågående tobaks-förebyggande projekt i länet.

Andelen kommuner som genomförde tillsyn av rökning på skolgårdar 2017 var 16 av totalt 26 st i Stockholms län då 225 skolor besöktes. Antalet tillsynsbesök som

genomfördes i Stockholms län samma år var 300 enligt *Länsrapport 2017 – Stockholm – Kommunernas arbete enligt tobakslagen*.

Andel kommuner med tobakspolicy i grund- och gymnasieskolor fördelar sig enligt följande: 2017 uppgav 13 kommuner att de har tobakspolicy i grundskolor och 11 kommuner att de har tobakspolicy i gymnasieskolor enligt Indikatorlabbet, Folkhälsomyndigheten. Fyra av länets 26 kommuner har inte besvarat frågan.

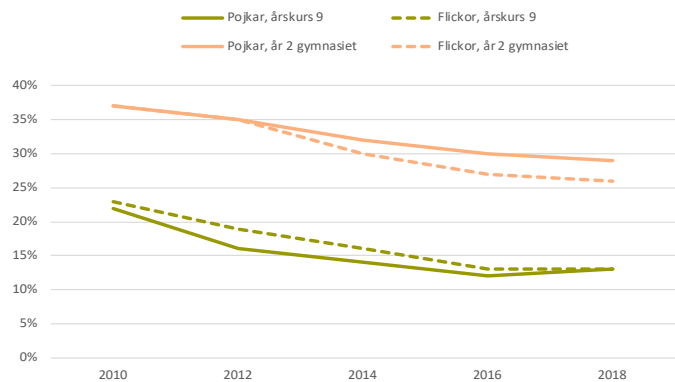
Stockholmsenkäten är en enkätundersökning med frågor som rör ungdomars alkohol- och drogvanor, brott och trygghet, skol- och fritidsvanor, psykiska hälsa, föräldrelationer med mera. Undersökningen genomförs vartannat år och riktar sig till elever som går i grundskolans årskurs 9 och gymnasiet år 2.

Nedanstående grafer är hämtade ur Stockholmsenkäten och speglar andel flickor och pojkar som röker eller snusar dagligen eller ibland.

Fler kommentarer kring ungas användning av tobak finns under rubriken *Uppföljning av effektmål, Stockholmsenkäten Stockholms län 2018*. I bilaga 1 finns mer detaljerad redovisning ur Stockholmsenkäten på lokal nivå och uppdelat på pojkar respektive flickor.

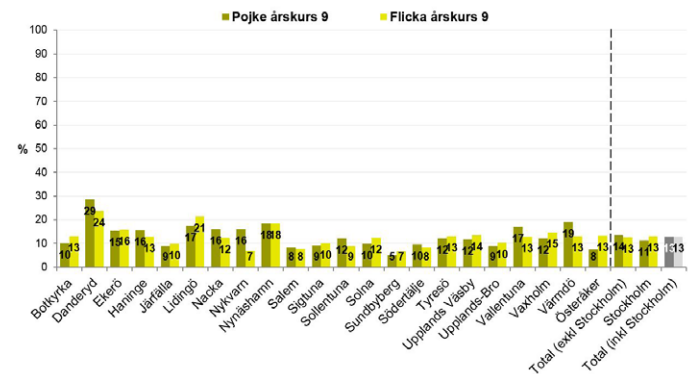
Kommentar:

Det finns anledning att fundera över hur det lokala tillsynsarbetet kan intensifieras då endast drygt hälften av kommunerna genomfört tillsynsbesök. Av intresse är också att veta om tillsynsbesöken bland annat föranlett konkreta åtgärder på skolorna som leder till rökfria skolgårdar och i förlängningen minskat tobaksbruk bland eleverna.

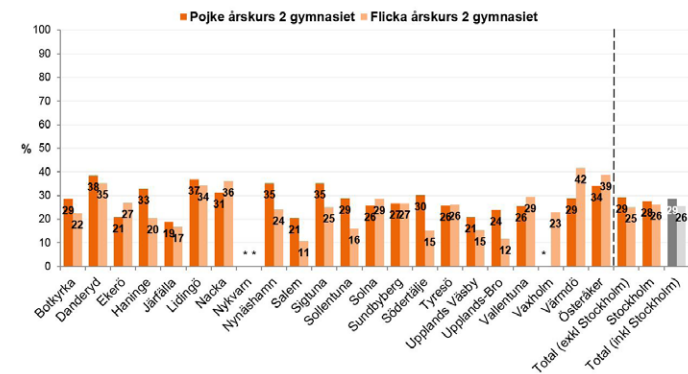
Andel flickor och pojkar som röker eller snusar dagligen eller ibland.

Not.: Det finns skillnader mellan pojkars respektive flickors susande och rökande liksom det finns skillnader kommuner emellan. Denna graf speglar utvecklingen över tid, nedanstående grafer illustrerar skillnader mellan kommuner i länet år 2018.

Årskurs 9, år 2018

Elever som röker och/eller snusar dagligen eller ibland.

Årskurs 2 gymnasiet, år 2018

Elever som röker och/eller snusar dagligen eller ibland.

Målområde 3:

Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av ANDT ska successivt minska.

UTVECKLINGSINSATS 6:

Rökfritt Sverige 2025

Regeringen ställer sig bakom målet att nå ett Rökfritt Sverige 2025 vilket innebär att den dagliga rökningen i Sverige år 2025 ska vara nere under fem procent av befolkningen.

Enligt Tobaksfakta (2018-12-06, <http://www.tobaksfakta.se/tobacco-endgame/>), som står bakom Rökfritt Sverige 2025 tillsammans med sina medlemsorganisationer, har Region Stockholm och Länsstyrelsen i Stockholms län ställt sig bakom målet ett Rökfritt Sverige 2025 medan Kriminalvården, Polisen och Tullverket inte gjort det.

Enligt samma källa (2018-12-06) är Botkyrka, Norrtälje och Sollentuna de kommuner i Stockholms län som ställt sig bakom detta mål.

En specialistenhet för tobaksprevention etablerades i juni 2018 i samverkan mellan Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES) SLSO och Akademiskt primärvårdscentrum (APC) SLSO. Det övergripande syftet är att utveckla en samlad tobakspreventiv funktion i Region Stockholm.

Kommentar:

Av intresse är om Polisen, Tullverket och Kriminalvården har interna processer igång för att ställa sig bakom målet. Frågan är också om någon aktivitet ska initieras för att stimulera fler kommuner att ställa sig bakom detta.

UTVECKLINGSINSATS 7:

Att flickor och pojkar som använder narkotika tidigt uppmärksammas och får stöd/vård att sluta använda narkotika genom MUMIN

MUMIN (Maria Ungdom Motiverande Intervention) är en arbetsmodell där socialtjänst, polis och region samverkar för att gynna tidig upptäckt av ungdomar som missbrukar narkotika. Metoden är utvecklad av Stockholms stad/Framtid Stockholm i samarbete med Polismyndigheten och Maria Ungdom. Utvärderingar av metoden visar att detta är ett framgångsrikt sätt att uppmärksamma ungdomar tidigt i sitt missbruk.

I *Uppföljningsplan – Regional strategi och handlingsplan för ANDT-arbetet i Stockholms län 2017–2020*, sidan 8, står det under rubriken *System för uppföljning*:

- Uppföljning av antal flickor och pojkar som kommer till Maria Ungdom genom MUMIN varje år fram till år 2020 (Maria Ungdom, Stockholms stad).

Det som från början utgjorde MUMIN-arbete enligt beskrivningen ovan har i praktiken nästan upphört. Anledningen till det är främst polisens omorganisation vid årsskiftet 2015/16 som ledde till att den polisgrupp som tillsammans med uppsökande socialsekreterare på Ungdomsjouren (en verksamhet inom Stockholms stad/Framtid Stockholm) arbetade enligt MUMIN upplöstes. Ungdomsjourens MUMIN-grupp upplöstes i början av 2016 på grund av polisens omorganisation.

Kommentar:

Med anledning av nuvarande situation bör återstående tid i strategiperioden användas till att inventera och kartlägga de befintliga samverkansformerna mellan polis, socialtjänst och Maria Ungdom i syfte att förtydliga mål och insatser inför nästa strategiperiod.

Målområde 4:

Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.

Det finns ingen utvecklingsinsats inom detta målområde då detta ingår i samverkansöverenskommelsen *Samverkan kring personer med missbruk och beroende* mellan Region Stockholm och alla kommuner i Stockholms län.

Målområde 5:

Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör eller skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopning eller tobak ska minska

UTVECKLINGSINSATS 8:

Ökad användning av metoden SMADIT

SMADIT (Samverkan mot alkohol och droger i trafiken) innebär samverkan mellan flera myndigheter som syftar till att ge stöd till personer som rapporterats för ratt-, drogratt- eller sjöfylleri. Arbetssättet bygger på att så snabbt som möjligt kunna erbjuda hjälp ifrån vården. Målet är att minska antalet påverkade förare genom att minska antalet återfall bland ratt-, drogratt- eller sjöfyllerister. Metoden har använts under flera år i länet, men det finns behov av att fortsätta utveckla, sprida och kvalitetssäkra arbetet.

Det är i dagsläget svårt att få en mer samlad bild av användningen och utfallet av SMADIT. Enligt Beroendecentrum Stockholm gjordes 845 registrerade besök i SMADIT-lokalen 2018. Av dessa var 586 st misstänkta för drograttfylleri, övriga var misstänkta för rattfylleri. Detta innebär en betydande ökning då lokalen besöktes 470 gånger under 2017.

Beroendecentrum Stockholm har fått projektmedel för att utöka arbetet med SMADIT avseende dels bättre uppföljningar men även möjligheten till akuta uppföljningsbesök.

Kommentar:

Det finns ett stort behov av att samla kunskapen om SMADIT, exempelvis omfattning av användning, könsfördelning, mm. Ovanstående nämnda uppföljningsprojekt synes mycket viktigt för att ambitionen om att kvalitetssäkra och i förlängningen sprida SMADIT ska kunna genomföras.

Uppföljning av effektmål

I den regionala ANDT-strategins uppföljningsplan anges att statistik om tillgänglighet, konsumtion, vård och skador tas fram år 2016, 2018 och 2020. Underlag från olika undersökningar och registerdata sammanställs för att visa nuläge och regional och nationell utveckling utifrån de effektmål som finns uppsatta under respektive målområde i den regionala handlingsplanen. Statistik redovisas alltså främst i slutuppföljningen för strategiperioden då trender kan analyseras bättre än vid tidpunkten för halvtidsuppföljningen då kort tid förflutit sedan strategin började gälla. Dels får man då en summering av den gångna strategiperioden, dels ett kunskapsunderlag inför den kommande strategin. Det är av stor vikt att planering och insamlande av data påbörjas i god tid så att underlag finns för prioriteringar i kommande strategi.

Dock finns det ett värde att få en uppdatering av dagsläget i länet även efter halva strategiperioden. I detta avsnitt följer därför ett urval av effektmål. En del resultat, inte minst från Stockholmsenkäten och kring narkotika redovisas, där utvecklingen inte varit lika gynnsam som för alkohol och tobak hos de elever som besvarat enkäten.

Det bör betonas att redovisningen av effektmål ges mindre utrymme i detta dokument också av det skälet att länsstrategin i huvudsak handlar om myndigheternas gemensamma utvecklingsinsatser, något som i flera fall inte kan förväntas ge snabba, positiva utfall på befolkningsnivå. Den som är intresserad av utvecklingen lokalt kan vända sig till preventionssamordnaren i respektive kommun.

Effektmål avseende Mål 1:

Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska.

Stockholmsenkäten är av intresse då den dels speglar barn och ungdomars ANDT-vanor, och dels för att den görs vartannat år vilket gör att det finns data till och med 2018. Då Stockholmsenkäten innehåller en mycket stor mängd data presenteras inledningsvis en sammanfattning av *Stockholmsenkäten Stockholms län 2018*, sammanställd av Kaisa Snidare, Länsstyrelsen Stockholm.

Observera att denna text sammanfattar områden som både hör till målområde 1 (tillgång till ANDT-medel) och till målområde 2 (tidig debut av ANDT bland unga). Artikeln i sin helhet, som också beskriver Stockholmsenkätens syften med mera, kan läsas via <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2887c5dd16488fe880d49c75/1536754069026/Stockholmsenk%C3%A4ten%202018%20-%20Sammanfattning%20l%C3%A4net.pdf>

Stockholmsenkäten Stockholms län 2018

Resultat 2018

Den senaste Stockholmsenkäten genomfördes våren 2018 i 23 av länets kommuner (alla utom Huddinge, Norrtälje och Täby). Mer än 24 000 ungdomar i 341 skolor besvarade enkäten. 76 procent av eleverna i de medverkande skolorna deltog i undersökningen.

Varje deltagande kommun analyserar och sprider sina resultat och det är i kommunerna den bästa kunskapen finns om lokal utveckling.

Nedan följer ett urval av årets länsgemensamma resultat. I vissa fall har vi valt att presentera inte bara årets resultat, utan också om trender över tid. Dessa trender bör läsas med försiktighet, då antalet kommuner som deltagit i undersökningen varierat över tid och slutliga bortfallsanalyser inte är genomförda.

Minskningen av tobaksanvändning har avstannat

13 procent av eleverna, lika många flickor som pojkar, i årskurs 9 använder tobak dagligen eller ibland. I gymnasiets år 2 uppgår ungefär dubbelt så många, 26 procent av flickorna och 29 procent av pojkarna, att de använder tobak. Bland flickorna är rökning vanligare än snusning, bland pojkarna tvärtom.

Sett över tid har framför allt rökning bland unga minskat i många av länets kommuner, liksom i riket som helhet. I år ser vi dock inte samma tydliga nedgång, i flera kommuner tycks utvecklingen ha stagnerat på samma rekordlåga nivåer som föregående år.

Tillgängligheten till tobak är fortsatt hög. 42 procent av pojkarna och 32 procent av flickorna i årskurs 9 som röker eller snusar köper sin tobak själv i butik eller kiosk.

Det trots att det är förbjudet att sälja tobak till personer under 18 år.

18 procent av pojkarna och 11 procent av flickorna i årskurs 9 som använder tobak uppgår att de får röka/snusa för sina föräldrar. Dessutom uppgår cirka 5 procent av dessa elever att de får tag i tobak från sina föräldrar.

Fortsatt minskad alkoholkonsumtion, men stora kommunskillnader

Trenden att ungdomarna i Stockholms läns kommuner blir allt nyktrare håller i sig. I årskurs 9 uppgår 66 procent av pojkarna och 59 procent av flickorna att de inte dricker alkohol, jämfört med siffrorna 52 procent för pojkar och 46 procent för flickor i 2012 års enkät. Samtidigt uppgår ungefär var tionde elev i samma åldersgrupp att de är storkonsumenter av alkohol, vilket också är en lägre andel än tidigare år i många av länets kommuner. Storkonsument definieras som person som konsumerar minst en gång i månaden alkohol motsvarande 18 cl sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/läsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl.

I gymnasiets år 2 uppgår ungefär var tredje elev att de inte dricker alkohol, medan en nästan lika stor andel uppgår att de storkonsumerar alkohol. En större andel pojkar än flickor på gymnasiet avstår från alkohol, samtidigt är den totala alkoholkonsumtionen högre hos pojkar.

Enkäten visar stora skillnader i alkoholkonsumtion mellan länets kommuner. I Danderyd, Lidingö, Nacka och Österåker finns betydligt fler pojkar och flickor som storkonsumerar alkohol på gymnasiet än i exempelvis Botkyrka, Järfälla och Södertälje.

Betydligt mer narkotika bland unga i länet än i riket som helhet

I årskurs 9 uppger 11 procent av pojkarna och 7 procent av flickorna att de någon gång använt narkotika. 4 procent av pojkarna och 3 procent av flickorna har använt narkotika de senaste 30 dagarna, vilket är i nivå med tidigare års mätningar.

I gymnasiets år 2 uppger 27 procent av pojkarna och 22 procent av flickorna att de någon gång använt narkotika. I flera kommuner ses uppgång från mätningen 2016, framför allt gällande flickor i gymnasiet som någon gång använt narkotika. 5 procent av flickorna och 10 procent av pojkarna uppger att de har använt narkotika de senaste 30 dagarna, vilket visar en tydlig skillnad mellan könen.

Cannabis är det i särklass vanligaste preparatet, både i årskurs 9 och på gymnasiet.

Tillgängligheten till narkotika är hög i länet. Av eleverna i årskurs 9 som inte har använt narkotika uppger var fjärde person att de har haft möjlighet att prova. För år 2 i gymnasiet är motsvarande siffror 38 procent för flickorna och 42 procent för pojkarna.

Det är svårt att utläsa någon trend gällande narkotika-användningen i länet, då utvecklingen ser olika ut i kommunerna. Men jämfört med riket som helhet står det klart att andelen som någon gång använt narkotika, både bland högstadie- och gymnasieelever, är betydligt högre i Stockholms län. Preliminära resultat från Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) nationella undersökning *Skolelevers drogvanor 2018* (www.can.se) visar att 7 procent av eleverna i årskurs 9 och 16 procent i gymnasiets år 2 någon gång har använt narkotika.

Som komplement till ovanstående sammanfattning visas nedan en jämförelse från Stockholmsenkäten mellan resultat från 2016 och 2018 avseende tillgång. Siffrorna inkluderar länets deltagande kommuner inklusive Stockholms stad, pojkar och flickor sammanslaget. Stockholmsenkätens resultat finns tillgängliga via Länsstyrelsens hemsida.

I bilaga 1 finns mer detaljerad redovisning ur Stockholmsenkäten på lokal nivå och uppdelat på pojkar respektive flickor.

STOCKHOLMSENKÄTEN, FRÅGA:	2016	2018
Elever under 18 år som köper cigaretter eller snus själv i butik eller kiosk (bland de som röker eller snusar dagligen eller ibland). Årskurs 9	37,5 %	37 %
Elever under 18 år som köper cigaretter eller snus själv i butik eller kiosk (bland de som röker eller snusar dagligen eller ibland). År 2 gymnasiet	50,5 %	49,5 %
Hur får du vanligen tag på alkohol? (av de som dricker alkohol och är under 18 år). Årskurs 9	45 %	45 %
Från kamrater eller kamraters syskon	13 %	11 %
Från egna föräldrar (med lov)	61 %	57 %
Hur får du vanligen tag på alkohol? (av de som dricker alkohol och är under 18 år). År 2 gymnasiet	15 %	19 %
Från kamrater eller kamraters syskon	21 %	24 %
Från egna föräldrar (med lov)	38 %	40 %

Not.: För att få en bredare bild av tillgängligheten kan man exempelvis lägga samman statistik för elever som haft möjlighet att prova narkotika med de som uppger att de har provat narkotika (se tabell under Effektmål 2). Ett överslag ger då vid handen att var tredje elev i årskurs 9 (15 år) har använt eller har haft möjlighet att använda narkotika. Detta indikerar hög tillgänglighet av narkotika redan i denna åldersgrupp. För gymnasiets årskurs 2 (17 år) handlar motsvarande siffror om att mer än varannan elev har provat narkotika eller haft möjlighet att göra det.

Fotboll utan fylla

Fotboll utan fylla är en alkoholpreventiv intervention utvecklad 2015–2018 riktad till allsvenska fotbollsmatcher som utvecklats av STAD (Stockholm förebygger Alkohol- och Drogetproblem).

Genom att tillämpa en anpassad STAD-modell som inbegriper ett systematiskt alkoholförebyggande multikomponentprogram har förbättringar uppnåtts i form av att kraftigt berusade individer i högre grad blir nekade inträde till arenorna och nekade köp av alkohol inne på arenorna.

Dessutom har en minskning av andelen kraftigt berusade åskådare och en minskning av den genomsnittliga berusningsnivån noterats.

Rapporten kan laddas ner via <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/4a09fefa82874d3199e244c1dee5e846/02290-2016-fuf-slutrapport-mars-2018.pdf>

Droger på krogen

Droger på krogen är en uppföljningsstudie av narkotikasituationen i Stockholms krogmiljö som gjorts av STAD (Stockholm förebygger Alkohol- och Drogetproblem). Studien kan tjäna som ett komplement till exempelvis arbetet med Öppna drogscener för att få en bild av tillgängligheten av narkotika i offentliga miljöer.

I studien rapporterar kroganställda att det ofta förekommer narkotika på krogen i Stockholm. Jämfört med undersökningen 2007/08 är det också en ökad andel kroganställda som rapporterar ett eget narkotikabruk. Andelen som rapporterar egen narkotikaanvändning är störst i åldersgruppen 18–24 år.

Citat ur rapportens sammanfattning:

”Drygt 78 procent av de svarande rapporterar att de har sett narkotikapåverkade gäster under det senaste halvåret på krogen i Stockholm. Nästan hälften, 47,6 procent, har sett någon bli erbjuden narkotika och 43,2 procent har sett någon ta narkotika på krogen i Stockholm under det senaste året. Det är 51,0 procent som uppger att de själva har blivit erbjudna narkotika på krogen i Stockholm och var tionde kroganställd uppger att de har fått ett erbjudande om narkotika under den senaste månaden eller oftare. Av de svarande har 60,8 procent någon gång använt narkotika, 34,8 procent har använt narkotika under det senaste året eller oftare och 14,3 procent uppger att de använt narkotika den senaste månaden eller oftare. I åldersgruppen 18–24 år var det 47,4 procent som hade använt narkotika under det senaste året och 22,0 procent som använt narkotika under den senaste månaden.”

Rapporten kan laddas ner via länken http://www.stad.org/sites/default/files/media/STAD%20rapport%2062_2.pdf

Effektmål avseende Mål 2:

Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.

Mer information med koppling till mål 2 finns att läsa under mål 1 och rubriken *Stockholmsenkäten Stockholms län 2018*.

I nedanstående tabell visas en jämförelse från Stockholmsenkäten mellan resultat från 2016 och 2018 avseende konsumtion. I bilaga 1 finns mer detaljerad redovisning ur Stockholmsenkäten på lokal nivå och uppdelat på pojkar respektive flickor.

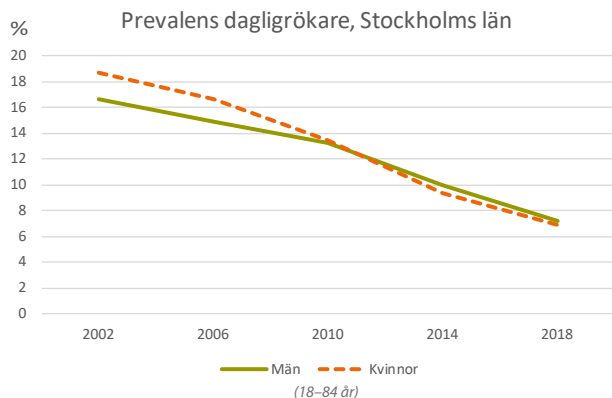
STOCKHOLMSENKÄTEN, FRÅGA:	2016	2018
Elever som röker (dagligen eller ibland). Årskurs 9	10,5 %	10 %
Elever som röker (dagligen eller ibland). År 2 gymnasiet	24 %	21 %
Elever som snusar (dagligen eller ibland). Årskurs 9	4,5 %	5 %
Elever som snusar (dagligen eller ibland). År 2 gymnasiet	10 %	10,5 %
Elever som inte dricker alkohol. Årskurs 9	61,5 %	62,5 %
Elever som inte dricker alkohol. År 2 gymnasiet	30,5 %	31,5 %
Elever som storkonsumerar alkohol en gång i månaden eller oftare. Årskurs 9	11,5 %	10 %
Elever som storkonsumerar alkohol en gång i månaden eller oftare. År 2 gymnasiet	31 %	28 %
Elever som någon gång använt narkotika. Årskurs 9	7,5 %	9 %
Elever som någon gång använt narkotika. År 2 gymnasiet	22 %	24,5 %
Elever som någon gång använt narkotika under den senaste 4-veckorsperioden (bland samtliga). Årskurs 9	3,5 %	3,5 %
Elever som någon gång använt narkotika under den senaste 4-veckorsperioden (bland samtliga). År 2 gymnasiet	8 %	7,5 %

Effektmål avseende Mål 3:

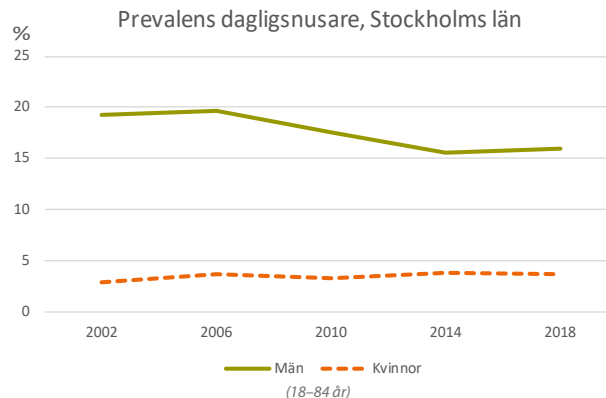
Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av ANDT ska successivt minska.

För flickor och pojkar, se även under Mål 2.

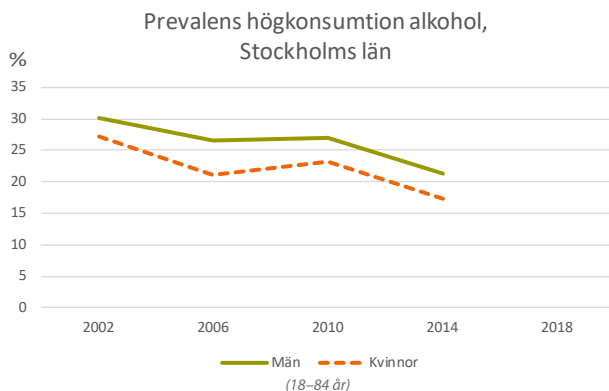
Nedanstående grafer är hämtade från Stockholms läns folkhälsoenkäter, Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin, Region Stockholm. Tabellerna visar åldrarna 18–84 år förutom cannabis som är för 18–64 år.

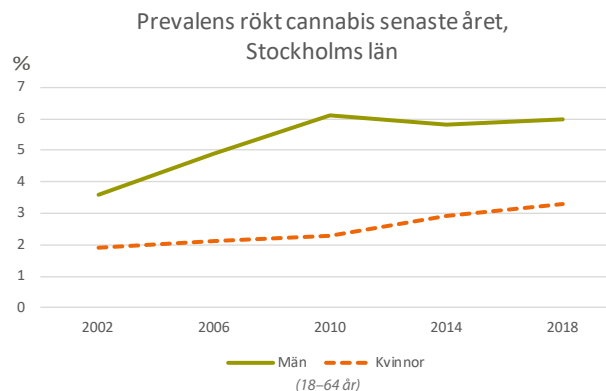
Effektmål: Andel kvinnor och män som röker och/eller snusar dagligen minskar.

Effektmål: Andel kvinnor och män som röker och/eller snusar dagligen minskar.

Effektmål: Andel kvinnor och män som har ett riskbruk, missbruk eller ett beroende av alkohol minskar.

Effektmål: Andel kvinnor och män som använt cannabis de senaste 30 dagarna minskar.

Observera att ovanstående graf visar cannabisanvändning det senaste året och att åldrarna för rökning av cannabis är 18–64 år. År 2006 mättes inte detta utan värdet för det året är approximerat i ovanstående graf.

Alkohol, droger och sexuell hälsa

Alkohol, droger och sexuell hälsa är ett projekt för utveckling av alkohol- och drogförebyggande arbete på ungdomsmottagningar. Detta projekt är extra intressant ur den aspekten att det når flickor, en målgrupp som andra instanser haft svårigheter med att uppmärksamma i ett tidigt skede.

STAD (Stockholm förebygger Alkohol- och Drogetproblem) har genomfört intervjuer med personal vid ungdomsmottagningar och en enkät bland unga som besöker mottagningarna. Kartläggningen har resulterat i två identifierade områden som STAD avser utveckla och utvärdera i samarbete med ungdomsmottagningar under 2017–2019:

1. STAD har utvecklat en e-guide med fokus på alkohol, droger och sexuell hälsa för personal som arbetar på ungdomsmottagningar samt en faktabank.
2. En studie av ett webbaserat program för att förebygga alkoholrelaterade riskbeteenden bland unga förbereds nu.

Läs mer på http://www.stad.org/sites/default/files/media/STAD%20rapport%2061_1.pdf

Se även Folkhälsomyndighetens sida <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/alkohol-narkotika-dopning-tobak-och-spel-andts/sarskilda-uppdrag-andts/medel-till-sarskilda-utvecklingsprojekt-inom-andt/pagaende-och-avslutade-projekt/alkohol-droger-och-sexuell-halsa/>

Effektmål avseende Mål 4:

Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.

Inom Mål 4 och delar av Mål 5 finns inga regionala effektmål och utvecklingsområden framtagna i den regionala strategin och handlingsplanen. Det beror på att prioriteringar och åtaganden finns i överenskommelsen *Samverkan kring personer med missbruk och beroende*, som alla länets kommuner och Region Stockholm antagit. Överenskommelsen följs upp av Regionala Samrådet för beroende- och psykiatrirfrågor med struktur- och processindikatorer samt årligt urval av befintliga datakällor inom Region Stockholm, kommunerna och Socialstyrelsens *Öppna jämförelser* med utgångspunkt från prioriterade målgrupper i överenskommelsen.

Uppföljning av ANDT-verksamhet i Kriminalvården i Stockholms län

Med anledning av att Kriminalvårdens verksamheter inte speglas i vare sig utvecklingsinsatser eller effektmål följer nedan en kort beskrivning av deras verksamheter på området kopplat till Mål 4 och 5.

Samtliga anstalter och frivårdskontor bedriver ackrediterade behandlingsprogram riktade mot kriminalitet och missbruk. Behandlingsprogram mot missbruk är både i KBT-form samt 12-stegsinriktade

och programmen genomförs individuellt eller i grupp. Under 2018 har cirka 270 klienter fullföljt behandlingsprogram mot missbruk i regionen. Under 2018 har det bedrivits läkemedelsassisterad behandling vid opiatberoende, vid anstalten Täby och kvinnoanstalten Färingsö.

Kriminalvården i Stockholm och Beroendecentrum har tät samverkan sedan flera år tillbaka och två frivårdsinspektörer är externt placerade vid ITOK (integrerat team för opiatberoende kriminalvårdsklienter). Beroendecentrum driver dessutom Fridhemsmottagningen i Frivården Stockholm stads lokaler och tar där emot dömda personer i behov av missbruksinsats utifrån föreskrift i dom eller utifrån den bedömning avseende risker och behov som görs i inledningen av varje klients verkställighet.

Ett antal intagna på anstalter i regionen har efter bedömning av behov och risk, erbjudits vårdvistelse som särskild utslussningsåtgärd för personer med missbruk. Överenskommelser har under 2018 tecknats mellan kriminalvården och Stockholms stad i syfte att underlätta samverkan inför och under vårdvistelseplacering och dom till kontraktsvård.

Effektmål avseende Mål 5:

Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör eller skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopning eller tobak ska minska

Effektmål dödlighet

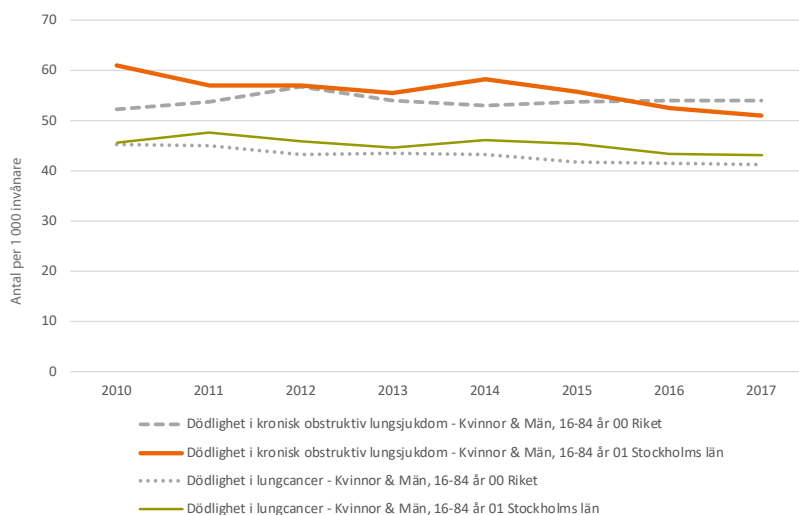
Nedanstående statistik är hämtad från Indikatorlabbet, som är Folkhälsomyndighetens statistikverktyg för uppföljning inom ANDT-områdena, se <http://www.andtuppfoljning.se/indikatorlabbet/>

Ursprunglig källa för dessa grafer är Socialstyrelsens dödsorsaksregister.

Graferna ger endast en mycket översiktlig bild av utvecklingen i Stockholms län åren 2010–2017 för dödlighet med avseende på tobak, alkohol och narkotika. Som jämförelse finns även statistik för riket som helhet.

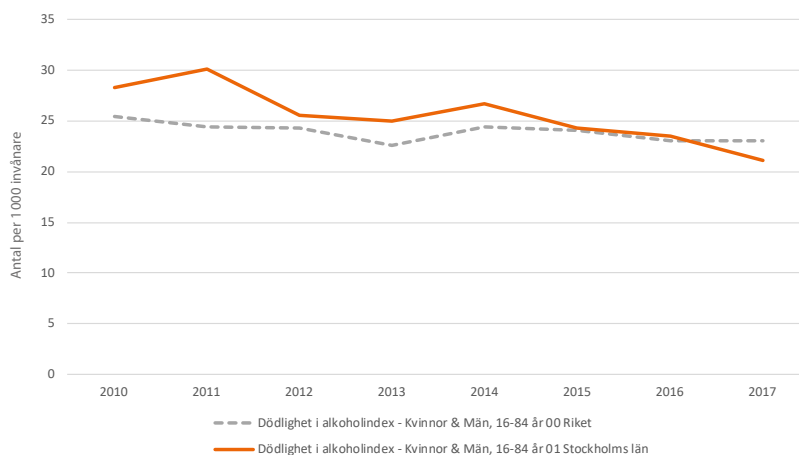
Effektmål: Tobaksrelaterad dödlighet bland kvinnor och män minskar

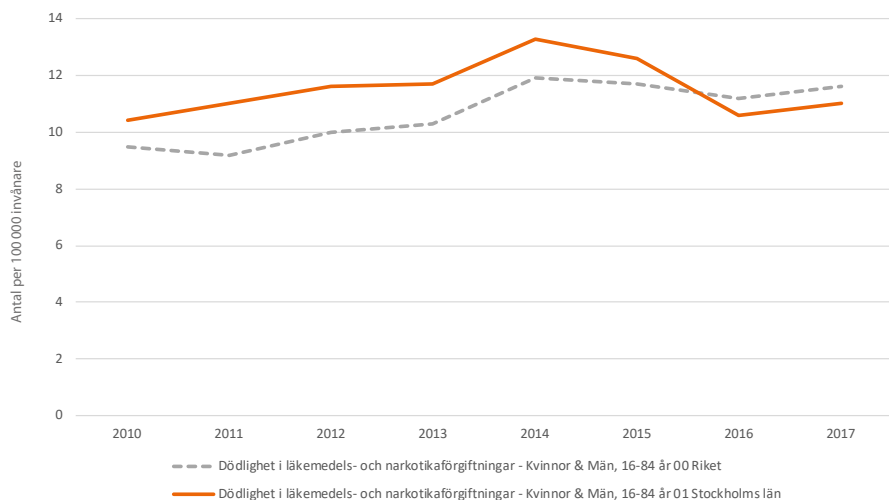
I Socialstyrelsens statistikdatabas finns inte något samlat mått för tobaksrelaterad dödlighet. Nedan visas dödligheten för KOL och lungcancer.

Effektmål: Alkoholrelaterad dödlighet bland kvinnor och män samt flickor och pojkar minskar

Alkoholindex omfattar antal dödsfall med explicit alkoholdiagnos som underliggande eller bidragande dödsorsak per 100 000 invånare 15 år och äldre. En mer utförlig beskrivning av indikatorn finns i *Indikatorbeskrivning*, Indikatorlabbet, Folkhälsomyndigheten.

Effektmål: Narkotikarelaterad dödlighet bland kvinnor och män samt flickor och pojkar minskar

Exakt vad som omfattas av "narkotikarelaterad dödlighet" är inte helt lätt att avgränsa. I Socialstyrelsens statistikdatabas kan man sortera ut läkemedels- och narkotikaförgiftningar.

För fördjupad analys kan man se på både olycksfall som kan omfatta oavsiktlig förgiftning, smärtstillande läkemedel, lugnande läkemedel/sömnmedel, andra narkotiska medel med mera samt suicid och skadehändelser med oklar avsikt.

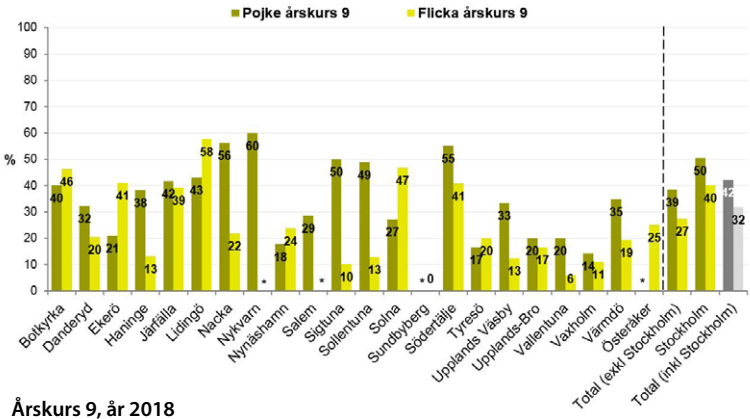
Region Stockholm har två fasta mottagningar för sprututbyte och de arbetar för att öka hälsan hos dem som injicerar droger. Det sker både genom att förhindra smittspridning av hiv och hepatit och genom att etablera kontakt och motivera till ett drogfritt liv. Mottagningarna riktar sig till personer i länet som är 18 år eller äldre och injicerar narkotika. Ett mobilt team förstärker de två fasta mottagningarna för sprututbyte i länet. Sprututbytet är även en viktig del i en större satsning på suicidprevention.

Naloxon är ett motgift som häver överdoser och kan rädda livet på den som tagit för mycket heroin och andra opioider. Från och med 2018 delar sprututbytet vid S:t Görans sjukhus ut naloxon för att förebygga dödsfall vid opioidöverdos. Under 2018 delades naloxon ut gratis till över 400 patienter via sprututbytet vid S:t Görans sjukhus.

Bilaga 1: Data från Stockholmsenkäten

Diagram 1

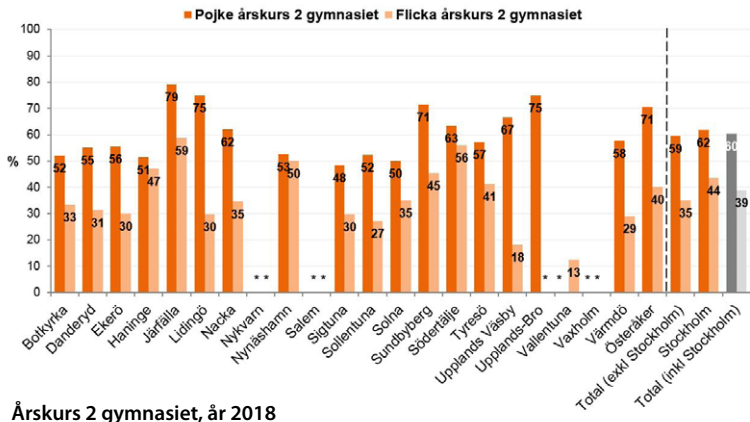
Elever under 18 år som köper cigaretter eller snus själv i butik eller kiosk (bland de som röker eller snusar dagligen eller ibland)

Årskurs 9, år 2018

Diagram 2

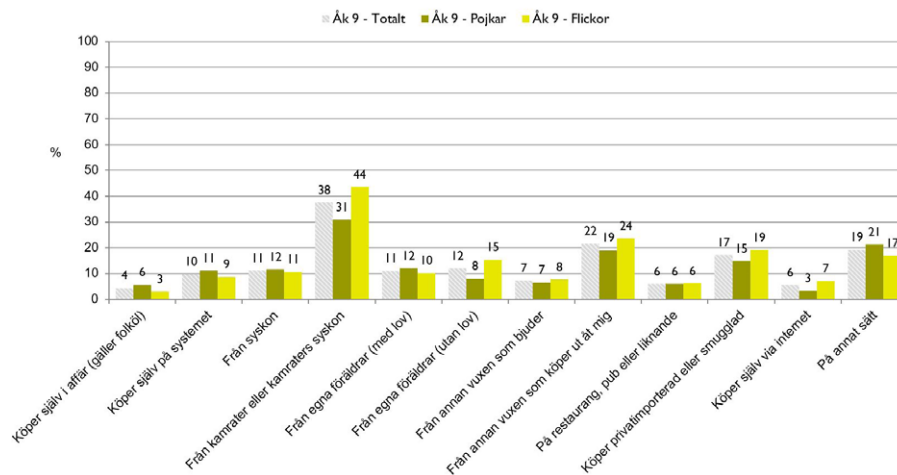
Elever under 18 år som köper cigaretter eller snus själv i butik eller kiosk (bland de som röker eller snusar dagligen eller ibland)

Årskurs 2 gymnasiet, år 2018

Hur får du vanligen tag på alkohol? (av de som dricker alkohol och är under 18 år)

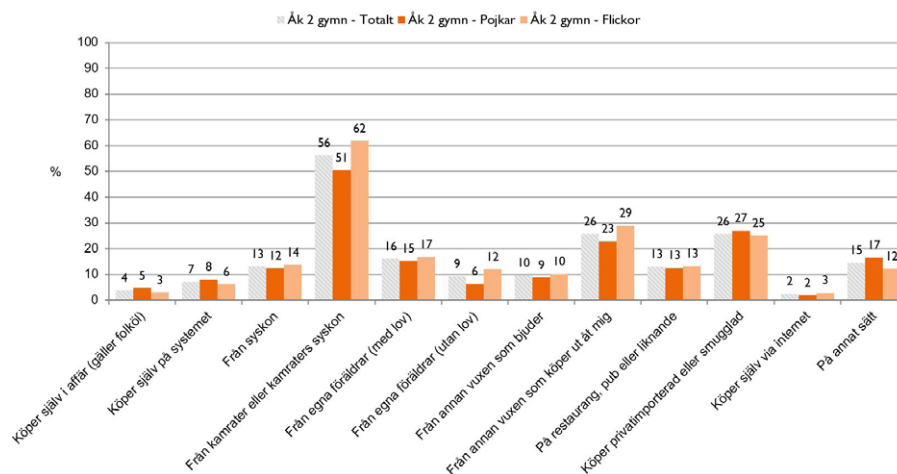
Diagram 3

Årskurs 9, år 2018

Hur får du vanligen tag på alkohol? (av de som dricker alkohol och är under 18 år)

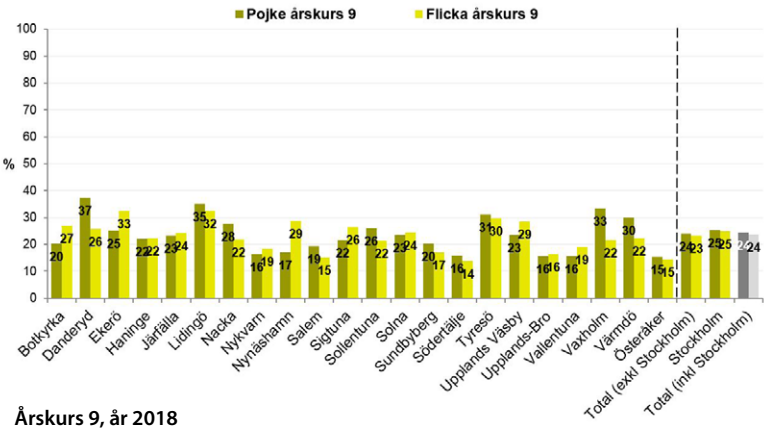
Diagram 4

Årskurs 2 gymnasiet, år 2018

Diagram 5

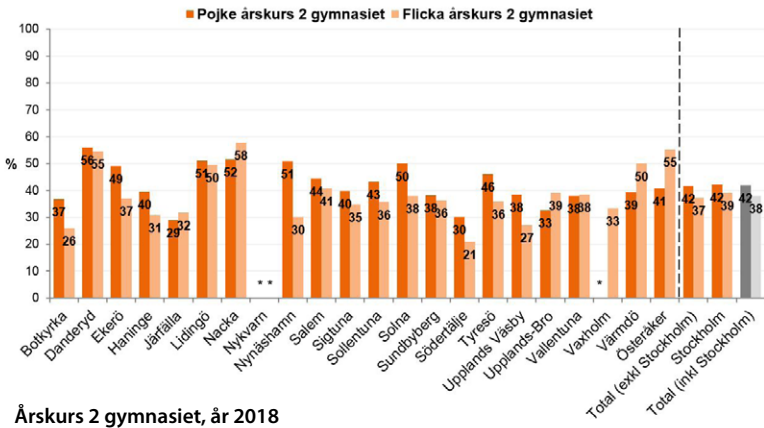
Elever som någon gång haft en möjlighet att prova narkotika
(av dem som inte använt narkotika)

Årskurs 9, år 2018

Diagram 6

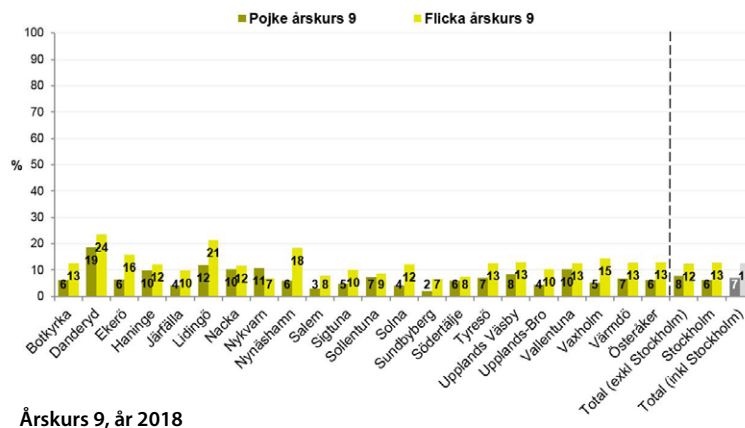
Elever som någon gång haft en möjlighet att prova narkotika
(av dem som inte använt narkotika)

Årskurs 2 gymnasiet, år 2018

Elever som röker (dagligen eller ibland)

Diagram 7

Elever som snusar (dagligen eller ibland)

Diagram 8

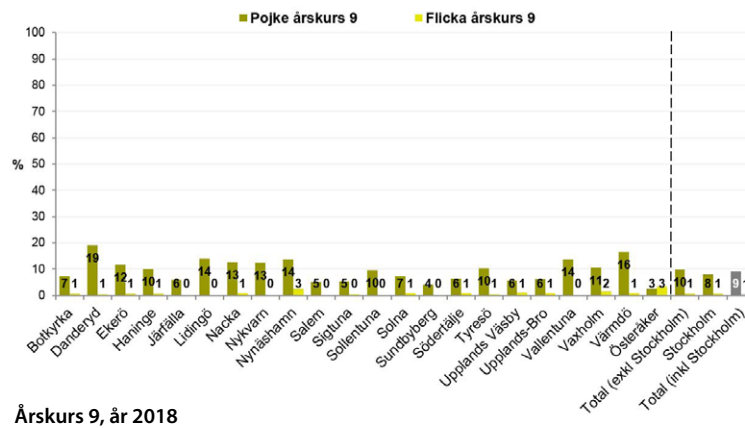
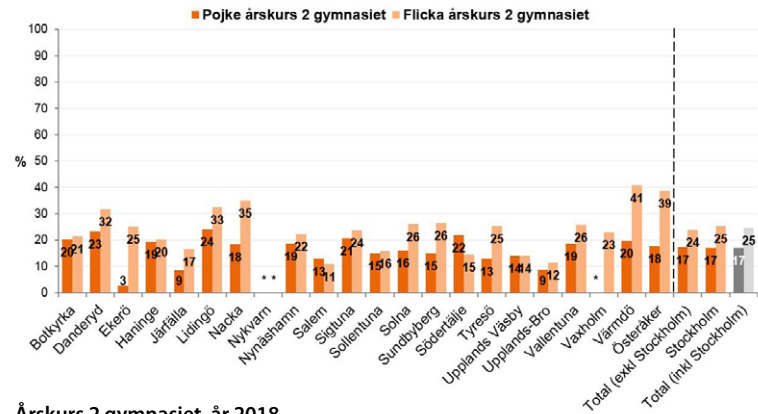

Diagram 9

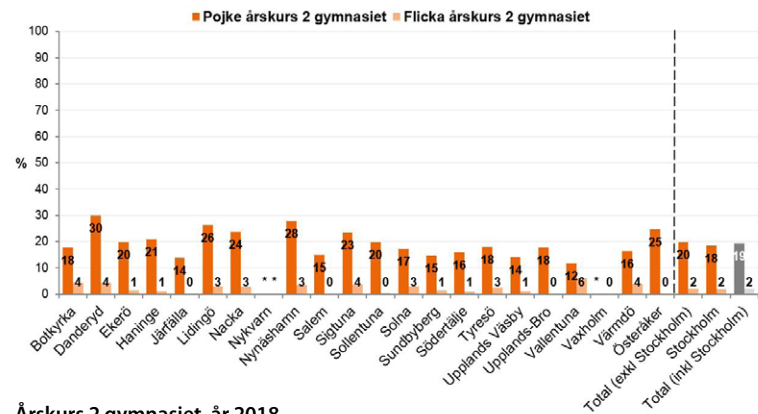
Elever som röker (dagligen eller ibland)

Årskurs 2 gymnasiet, år 2018

Diagram 10

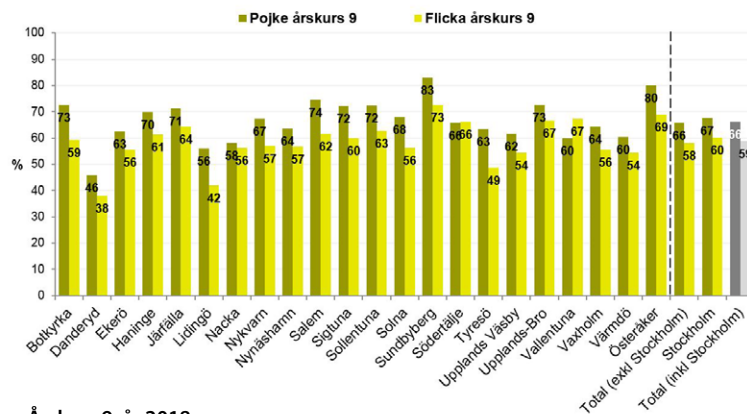
Elever som snusar (dagligen eller ibland)

Årskurs 2 gymnasiet, år 2018

Elever som inte dricker alkohol

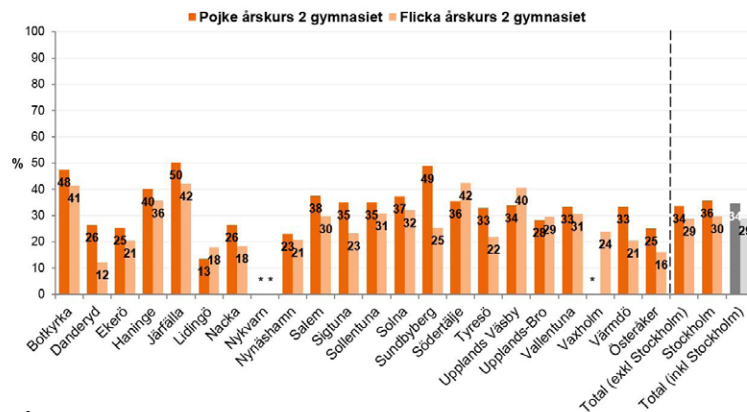
Diagram 11

Årskurs 9, år 2018

Elever som inte dricker alkohol

Diagram 12

Årskurs 2 gymnasiet, år 2018

Diagram 13

Elever som storkonsumerar alkohol en gång i månaden eller oftare

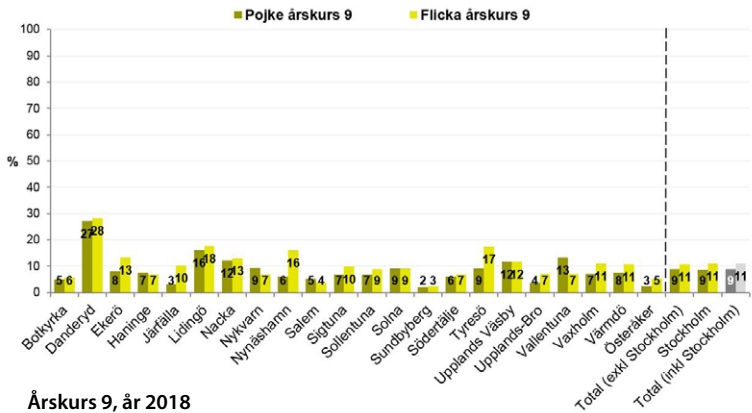
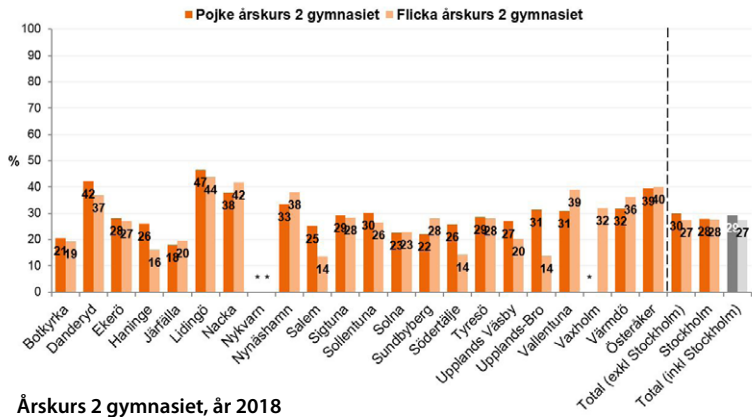

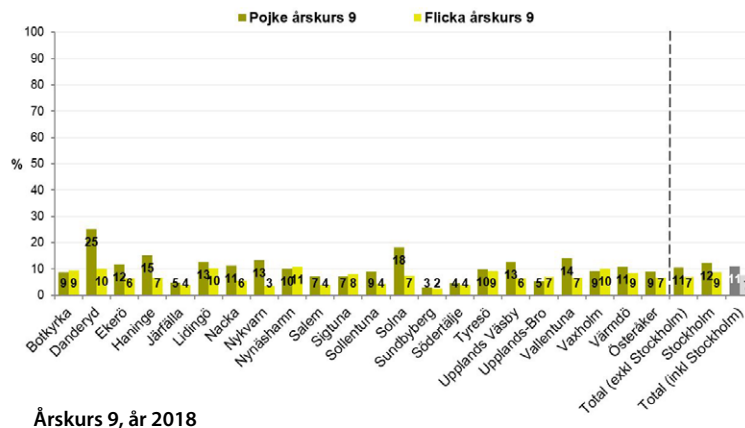
Diagram 14

Elever som storkonsumerar alkohol en gång i månaden eller oftare

Elever som någon gång använt narkotika

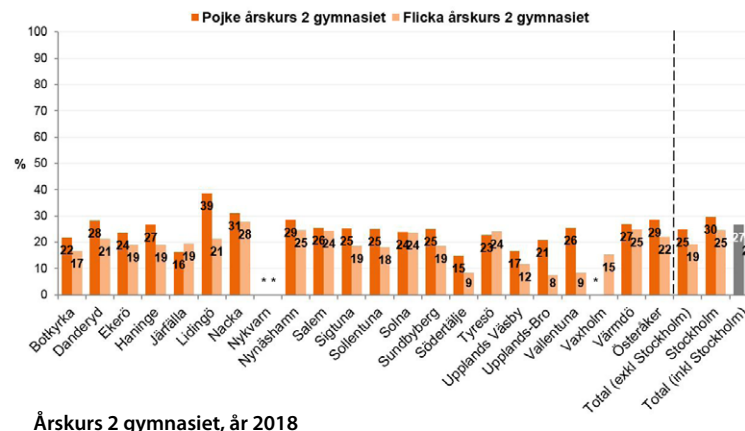
Diagram 15

Not.: Totalt i Sverige **exklusive** Stockholms län är andelen elever som någon gång använt narkotika i årskurs 9 år 2018 för pojkar 7,6 % och för flickor 5,3 %. Källa: CAN, 2018.

Elever som någon gång använt narkotika

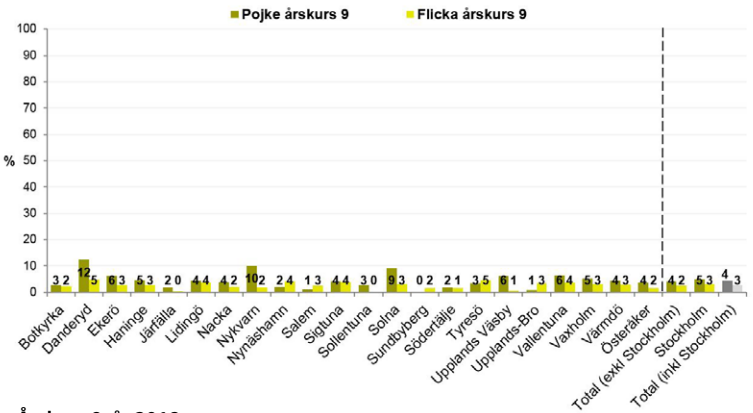
Diagram 16

Not.: Totalt i Sverige **exklusive** Stockholms län är andelen elever som någon gång använt narkotika i årskurs 2 på gymnasiet år 2018 för pojkar 15,1 % och för flickor 12,0 %. Källa: CAN, 2018.

Diagram 17

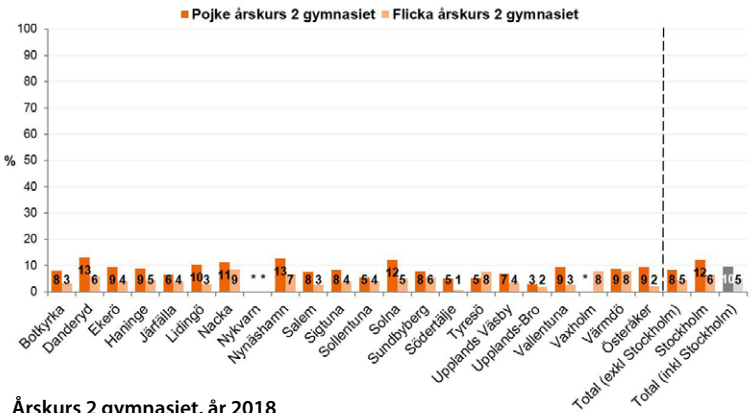
Elever som någon gång använt narkotika under den senaste 4-veckorsperioden (bland samtliga)

Årskurs 9, år 2018

Diagram 18

Elever som någon gång använt narkotika under den senaste 4-veckorsperioden (bland samtliga)

Årskurs 2 gymnasiet, år 2018

Bilaga 2: Styrgrupp och länssamarbetsgrupp för ANDT-frågor i Stockholms län

Styrgrupp

Johan von Sydow, Länsstyrelsen
Karina Uddén, Länsstyrelsen
Pia Sjunnegård Dahlbom, Polisen
Mikael Lindgren, Tullverket
Mirjam Jorulf, Kriminalvården
Maria Hägerstrand, Region Stockholm
Anna Roland Andersson, Region Stockholm
Charlotte Lagerkvist, Botkyrka
Britt-Marie Ekström, Danderyd
Föredragande: Sofia Herlitz och Malin Carlström, Länsstyrelsen

Länssamarbetsgrupp

Christina Thingwall, Kriminalvården
Daphne Wahlund, Storsthlm
Helena von Schewen, Region Stockholm
Jocelyne Ängeslevä, Region Stockholm
Lene Nordstrand, Region Stockholm
Therese Axelsson, Region Stockholm
Johanna Gripenberg, Region Stockholm
Unda Lönnqvist, Region Stockholm
Elisabeth Eriksson, Tullverket
Katarina Munier, Stockholms stad
Mia-Maria Magnusson, Polisen
Olof Bratthall, Polisen
Sofia Herlitz, Länsstyrelsen
Malin Carlström, Länsstyrelsen

Länssamarbetet för ANDT-frågor i Stockholms län

Länssstyrelsen
Stockholm

Polisen

Tullverket

Kriminalvården

Region Stockholm

ANDT